

Ekološki odgoj djece igrom u predškolskoj dobi

Grbavac, Maja

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Education / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:141:207863>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-04-02**

Repository / Repozitorij:

[FOOZOS Repository - Repository of the Faculty of Education](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Maja Grbavac

EKOLOŠKI ODGOJ DJECE IGROM U PREDŠKOLSKOJ DOBI

ZAVRŠNI RAD

Osijek, 2024.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Sveučilišni prijediplomski studij Ranoga i predškolskoga odgoja i obrazovanja

EKOLOŠKI ODGOJ DJECE IGROM U PREDŠKOLSKOJ DOBI

ZAVRŠNI RAD

Predmet: Ekološki odgoj u dječjem vrtiću

Mentor: prof. dr. sc. Edita Borić

Student: Maja Grbavac

Matični broj:

Osijek, rujan, 2024.

Student/ica: Maja Grbavac

Studijski program: Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

JMBAG: 0351001049

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI ZAVRŠNOG/DIPLOMSKOG RADA

kojom izjavljujem da sam završni/diplomski rad pod naslovom

Ekološki odgoj djece igrom u predškolskoj dobi

(naslov završnog/diplomskog rada)

izradio/la samostalno pod mentorstvom

prof. dr. sc. Edita Borić

(prof. dr. sc./ izv. prof. dr. sc./ doc. dr. sc. ime i prezime)

te sumentorstvom

(prof. dr. sc./ izv. prof. dr. sc./ doc. dr. sc., dr. sc. ime i prezime)

U radu sam primijenio/la metodologiju izrade znanstvenog/umjetničkog rada i koristio/la literaturu koja je navedena na kraju završnog/diplomskog rada. Tuđe spoznaje, stavove, zaključke, teorije i zakonitosti koje sam izravno ili parafrazirajući naveo/la u završnom/diplomskom radu povezao/la sam s korištenim bibliografskim jedinicama te nijedan dio rada ne krši bilo čija autorska prava. Rad je pisan na standardnom hrvatskom jeziku.

Student/ica

Maja Grbavac

(vlastoručni potpis)

Datum: 13.10.2024.

SAŽETAK

Ekološki odgoj treba započeti od najranije dobi, s posebnim naglaskom na obitelj i vrtić kao ključne čimbenike. Djeca u predškolskoj dobi već se počinju uključivati u ekološke aktivnosti koje pomažu u razvoju njihove emocionalne, spoznajna i socijalne osjetljivosti prema prirodi. Uloga odgojitelja je presudna u stvaranju poticajnog okruženja koje omogućuje djeci da istražuju prirodne procese, razvijaju pozitivne stavove prema okolišu i usvajaju ekološke navike. Roditelji također imaju važnu ulogu u oblikovanju ekološke svijesti jer djeca često oponašaju ekološke navike svojih roditelja. Eko radionice i igre na otvorenom pružaju djeci priliku za praktično iskustvo i povezivanje s prirodom, što doprinosi razvoju njihovih spoznajnih i socijalnih vještina. O obilježavanju međunarodnih ekoloških datuma kao što su Svjetski dan hrane, Dan planeta Zemlje i drugi, također se naglašava kao važan dio ekološkog odgoja jer pružaju priliku za dodatno angažiranje djece i razvoj njihove svijesti o očuvanju okoliša. Kroz ove aktivnosti, djeca stječu znanje i navike koje im pomažu u razumijevanju i očuvanju prirodnog svijeta oko njih.

Ključne riječi: ekološke aktivnosti, ekološke igre, ekološke radionice, ekološki odgoj, razvoj ekološke svijesti

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. EKOLOŠKI ODGOJ	3
2.1. Utjecaj odgojitelja u ekološkom odgoju	3
2.2. Utjecaj roditelja u ekološkom odgoju	5
3. EKOLOŠKA SVIJEST.....	7
4. EKOLOŠKE AKTIVNOSTI ZA DJECU PREDŠKOLSKE DOBI	9
4.1. Eko dani.....	10
4.2. Eko radionice.....	12
4.2.1. Zdrava hrana	13
4.2.2. Volimo i čuvajmo prirodu.....	15
4.2.3. Otpad ≠ smeće.....	18
4.3. Eko igre	20
4.3.1. Primjeri eko igara.....	21
4.3.1.1. Pogodi koje je voće ili povrće	22
4.3.1.2. Pogodi pravi koš	23
4.3.1.3. Eko memori	23
4.3.1.4. Šumski lov na zvukove.....	23
4.3.1.5. Ekološka slagalica	24
4.3.1.6. Ekološka potraga za otpadom.....	24
4.3.1.7. Zelena potraga	25
5. RASPRAVA.....	26
6. ZAKLJUČAK.....	28
7. LITERATURA	30

1. UVOD

Već u kurikulumu za predškolski odgoj, područje prirode smatra se posebno važnim, s naglaskom na aktivno uključivanje djeteta u okoliš u kojem živi. Cilj je stvaranje zdravog i sigurnog životnog okruženja te usvajanje navika koje će dijete pratiti kroz život. Okoliš možemo podijeliti na prirodni i izgrađeni okoliš, a to je svijet koji nas okružuje i kojemu se prilagođavamo te stvaramo emocionalnu povezanost. Okruženje u kojem živimo utječe ne samo na naš svakodnevni život već i na naš duhovni razvoj, stoga igra ključnu ulogu u razvoju djeteta. Upravo zbog toga, upoznavanje prirodnog okoliša u predškolskom razdoblju treba se odvijati u ugodnom i poticajnom okruženju, kako bi djeca naučila prihvaćati prirodni ritam i stil života te razvijala suživot s prirodom (Katalinić, 2008). Predškolska dob predstavlja ključno razdoblje za usvajanje znanja i pruža idealnu priliku za razvoj ekološke svijesti kod djece. Stoga bi odgojiteljima jedan od glavnih ciljeva trebao biti provođenje ekoloških programa koji se temelje na vrijednostima očuvanja okoliša i zajednice. Kako bi uspješno ostvarili taj cilj, odgojitelji trebaju pratiti suvremene ekološke trendove te biti ekološki educirani i kompetentni za poticanje održivog razvoja. Uz odgojitelji bitnu ulogu ima i zajednica koja ga okružuje odnosno roditelji. „Obitelj ima najvažniju ulogu u odgoju, psihosocijalnom rastu i cjelovitom razvoju djeteta. Važna osobina funkcionalnih obitelji je toplina emocionalnih odnosa i dvosmjerna komunikacija u obitelji koje utječu na cjeloviti razvoj djeteta, na djetetov doživljaj odnosa s drugim ljudima i na odgoj vlastite djece u budućnosti“ (Mlinarević, 2022, str. 134). Uključivanje roditelja u ekološki program vrtića ključan je dio ekološkog djelovanja odgajatelja na razini mezosustava. Kroz zajedničke aktivnosti roditelja, djece i odgajatelja mogu se organizirati sljedeće aktivnosti: edukacija roditelja, uređenje vrtićkog dvorišta, kreativne radionice, recikliranje (Lipovac i sur., 2017). U radu naglasak je najviše stavljen na provođenje ekoloških aktivnosti poput: eko dani, eko radionice i eko igre. Odgojitelji imaju važnu ulogu u obilježavanju značajnih svjetskih i međunarodnih datuma koji omogućuju djetetu razvijanje ekološke svijesti (Uzelac, 2013). Za cjeloviti rast i razvoj u okviru ekološkog odgoja uz obilježavanje značajnih ekoloških datuma, bitno je provođenje radionica i igra na temu ekološkog odgoja. Na radionicama se stavlja poseban naglasak na sam proces, a ne na konačne rezultate ili ishod aktivnosti. Tijekom radionica, djeca koriste različite sposobnosti, uključujući osjetilne, emocionalne, moralne i intelektualne funkcije. Primarni cilj ovih radionica je poticanje cjelokupnog osobnog razvoja i napretka svakog pojedinca (Uzelac i sur., 1994). Radionice ne samo da povećavaju svijest o važnosti zaštite okoliša, već i jačaju kreativnost, timski rad i osjećaj postignuća kod djece. „Igra

omogućava stvaralačku preradu objektivnog i realnog. U njoj dijete fleksibilno organizira poznate dijelove na nov i izvoran način“ (Šagud, 2002, str. 35). Dijete predškolske dobi, kroz sudjelovanje u ekološkim aktivnostima, razvija duboku povezanost s prirodom, potičući pritom emocionalnu osjetljivost. Odgojno-obrazovni rad treba usmjeriti na poticanje djece da kroz različite načine percipiraju prirodu te im omogućiti slobodu izražavanja svojih doživljaja i iskustava na način koji im je najbliži i najprirodniji (Uzelac i Starčević 1999). Kroz igru djeca ne samo da razvijaju svoje motoričke i kognitivne sposobnosti, već i usvajaju ključne vještine socijalne interakcije, što je od iznimne važnosti za njihov proces socijalizacije. Igra omogućava djeci da istražuju svijet oko sebe, izražavaju emocije, stječu nova znanja i vještine, te grade odnose s drugima, što sve skupa doprinosi njihovom sveobuhvatnom razvoju (Peteh, 2018).

2. EKOLOŠKI ODGOJ

Povezanost djeteta s prirodom ključna je za njegov cjelokupni razvoj. U današnje vrijeme djeca imaju sve manje prilika za neposredni kontakt s prirodom i boravkom na svježem zraku. Igra u prirodnom okruženju značajno se promijenila, a vrijeme provedeno na otvorenom drastično se smanjilo. Nekadašnja kultura odrastanja, gdje su djeca provodila puno vremena u prirodi, sada su se preselila u zatvoreni prostor. Djeca danas sve rjeđe doživljavaju prirodu iz prve ruke, a njihova iskustva su uglavnom posredovana iz medija i simboličkih prikaza. Virtualni svijet sve više zamjenjuje stvarnim. Ako djeca u predškolskoj dobi ne razviju ljubav i poštovanje prema prirodi, dolazi do rizika da nikad neće ni usvojiti ljubav prema prirodi (Lojen i sur., 2008). Zbog toga ekološki odgoj trebao bi započeti već s polaskom u odgojno-obrazovne ustanove. Naravno da djeca prvi susret s prirodom započinju već u obitelji, a zatim i u vrtiću. Već u predškolskoj dobi djeca se uključuju u razne ekološke aktivnosti. Djeca u toj dobi usmjerena su na opće doživljavanje prirode i time pokreću emocionalnu osjetljivost. Susret s prirodom ne potiče samo emocionalnu osjetljivost već spoznajne i druge procese (Uzelac i Starčević, 1999). „Polazeći od općih ciljeva odgoja i obrazovanja za okoliš u predškolskim ustanovama, potrebno je naglasiti razvijanje osjetljivosti za okoliš kao konstantu takvog odgoja“ (Lepičnik-Vodopivec, 2004, str. 280). Glavni cilj ekološkog odgoja je poticanje ekološke svijesti kod djece. Razvijanjem ekološke svijesti kod djece stvaramo cjeloživotne navike koje značajno utječu na budućnost našeg planeta. Ekološki odgoj povezuje nas s prirodom, podiže svijest o ekološkim problemima te nas uči o koracima koje možemo poduzeti kako bismo spriječili štetu, očuvali i unaprijedili okoliš (Karavanić i sur., 2021). Kada govorimo o razvijanju osjetljivosti za okoliš tada govorimo o razvoju djetetovih doživljaja, spoznaje i vrednovanja okoliš što je temelj za razvijanje određenih vještina (Lepičnik-Vodopivec, 2004). Uloga svakog dječjeg vrtića je od izuzetne važnosti u razvijanju ekološke osviještenosti kod djece od najranije dobi, čime se postavljaju temelji za ekološku svijest budućih generacija. U neposrednom vrtićkom okruženju potiče se osjetljivost djece na održivi razvoj, što igra ključnu ulogu u njihovom odrastanju i formiranju odgovornog odnosa prema okolišu (Uzelac, 2013).

2.1. Utjecaj odgojitelja u ekološkom odgoju

Kada govorimo o ekološkom odgoju u predškolskoj dobi, cilj svakog odgojitelja trebao bi biti razvijanje svijesti kod djece o važnosti prirode i njihove povezanosti s njom. Važno je usađivati

osjetljivost na okoliš koja će im koristiti ne samo danas, već i u kasnijim fazama života. Stoga, cilj ekološkog odgoja nije samo prenošenje znanja o prirodi i činjenicama o okolišu, već i poticanje razumijevanja prirodnih procesa, izgradnja pozitivnih stavova te razvijanje odgovornog odnosa prema okolišu u svakodnevnom životu. Kako bi se ovaj cilj postigao, odgojitelji trebaju djeci ponuditi poticaje i aktivnosti koje su prilagođene i učinkovite za predškolski uzrast (Smojver, 1999). Katz (1993) prema Slunjski (2001) navodi da je centralna uloga odgojitelja pomoći djeci da otkriju teme koje ih zanimaju te stvoriti okruženje u kojem mogu istraživati probleme vrijedne njihove pažnje i dubljeg razumijevanja. Da bi to uspješno ostvario, odgojitelj mora istovremeno biti evaluator, organizator i suradnik djece. Uloga odgojitelja u konstruktivistički oblikovanom okruženju za učenje proizlazi iz aktivnosti samog djeteta. Može se opisati kao suptilno usklađivanje s dječjim aktivnostima, temeljeno na pažljivom promatranju njihovih potreba i interesa (Slunjski, 2001). Važno je razumjeti da dijete uči kroz spontana, konkretna i personalizirana iskustva, koja ga postupno vode ka konvencionalnom i društvenom razumijevanju. Prije nego što dijete može usvojiti novo znanje, najprije mora postati svjesno onoga što uči, zatim treba imati priliku istraživati i postavljati pitanja, a tek nakon toga može primijeniti ono što je naučilo. Da bi dijete usvojilo novo znanje, ono mora biti motivirano, imati želju za učenjem, te aktivno sudjelovati u procesu istraživanja i otkrivanja cijelim svojim bićem. U skladu s razvojnim fazama, dijete gradi svoje znanje na temelju osobnih iskustava, istraživanja i ispitivanja prirode koja ga okružuje. Ključno je staviti naglasak na izravna iskustva, odnosno "iskustvo iz prve ruke," koje djetetu omogućava samostalno i spontano otkrivanje svijeta. Ovakav pristup potiče razvoj intelektualnih kompetencija kod djeteta i obogaćuje njegovo učenje (Petrović-Sočo, 1999).

Predškolska dob, kao ključan period za usvajanje znanja, pruža idealnu priliku za razvoj ekološke svijesti kod djece. U tom smislu, odgojiteljima bi trebao biti primarni cilj provoditi ekološke programe utemeljene na vrijednostima očuvanja zajednice i okoliša. Odgojitelji bi trebali pratiti suvremene ekološke trendove i biti ekološki educirani, odnosno posjedovati odgovarajuće ekološke kompetencije. Takva edukacija omogućuje im da se učinkovito suoče s aktualnim ekološkim izazovima i na odgovarajući način prenesu znanja i vrijednosti djeci. Na taj način, djeca od najranije dobi stječu svijest o važnosti očuvanja okoliša i razvijaju pozitivan odnos prema prirodi, što će ih pratiti kroz cijeli život. Predškolska ustanova može postati pravo ekološko središte za djecu, gdje se kroz svakodnevne aktivnosti gradi ekološka svijest (Lipovac i sur., 2017).

Odgojitelji u organizaciji odgojno-obrazovnih procesa u prirodi, trebaju primjenjivati ekološku politiku, štedjeti energiju, pravilno upravljati hranom, stvarati zdrave prehrambene navike, upravljati otpadom, te sve to činiti u suradnji s obiteljima i zajednicom. Neke od aktivnosti koje odgojitelji mogu provoditi s djecom kako bi ih približili ekološkoj svijesti uključuju:

- uređivanje eko kutka
- organizacija ekoloških radionica
- izbjegavanje korištenja predmeta za jednokratnu upotrebu
- izrada novina posvećenih ekološkim temama
- uređivanje vrtićkog dvorišta
- postavljanje spremnika za reciklažu
- recikliranje papira
- omogućavanje prostora za kompostiranje
- izrađivanje dječjih radova na temu "Zaštita okoliša"
- organizacija eko kvizova

Ove aktivnosti pomažu djeci da na praktičan način usvoje principe održivog života i razviju odgovoran odnos prema okolišu (Lipovac i sur., 2017).

2.2. Utjecaj roditelja u ekološkom odgoju

Louv (2015) prema Pilarić (2017) navodi da današnji ubrzani tempo života često otežava roditeljima da izdvoje dovoljno vremena za svoju djecu. Usklađivanje poslovnih i obiteljskih obaveza postaje pravi izazov. Ipak, važno je da roditelji pronađu vrijeme za kvalitetno druženje s djecom, a boravak u prirodi može biti idealan način za to, jer priroda pruža smirujući učinak. Igra i istraživanje u prirodnom okruženju izuzetno su važni za dječji razvoj te omogućuju razvoj kreativnosti, smanjenju stresa, poboljšavaju tjelesno zdravlje i emocionalnu stabilnost. Roditelji ne bi trebali doživljavati odvođenje djece u prirodu i istraživanje nepoznatog kao obavezu, jer to može narušiti zabavu i stvoriti nepotrebnu napetost kod roditelja tako i kod djeteta. Umjesto toga, djeci treba pružiti da prirodu upoznaju kroz zanimljivu priču koja ih potiče na istraživanje i otkrivanje svijeta oko sebe. Priroda, kao otvoreni prostor, pruža jedinstvenu priliku za korištenje svih osjetila, osobito dodira i mirisa (Pilarić, 2017). Predškolska ustanova, djelujući na razini egzosustava, može značajno doprinijeti jačanju kapaciteta vrtića kroz partnerstva s lokalnom zajednicom, posebno u radu s roditeljima i djecom, čime se vrtić razvija kao ekološka jedinica. Povezivanjem s vanjskim okruženjem, uz

naglasak na poticanju interakcije između roditelja i šire zajednice, ustanova preuzima važnu ulogu na ovoj razini. Kroz razvoj partnerstva između roditelja, vrtića i lokalne zajednice, inicijative za provedbu lokalnih ekološko-obrazovnih programa daju predškolskoj ustanovi novi status u zajednici. Pripremanjem roditelja za preuzimanje aktivnih uloga u vrtiću, ustanova ih okuplja kao važne partnere i suradnike u zajedničkom razvoju (Lipovac i sur., 2017). U odnosu između djeteta-odgojitelj-roditelj, roditeljski primjer ima najvažniji utjecaj na djeteta. Uspješno provođenje programa ovisi o kvalitetnoj informiranosti te aktivnom sudjelovanju roditelja. Pismeno informiranje roditelja provodi se kroz edukativne i savjetodavne tekstove o zdravoj prehrani, ekološkim aktivnostima, tjednim eko-porukama i letcima o održivom zbrinjavanju otpada u vrtiću i gradu (Smojver, 1999). Suradnja s roditeljima temelji se na međusobnom poštovanju i uvažavanju, čime stvaramo pozitivne prilike za njihovo aktivno uključivanje u rad vrtića. Stvaranjem ozračja u kojem se roditelji se osjećaju prihvaćeno kao primarni odgojitelj svog djeteta postiže se zajednički cilj za održiv razvoj djeteta (Smojver, 2008). Uključivanje roditelja u ekološki program odgojno-obrazovne ustanove predstavlja ključni element u izgradnji ekološke svijesti kod djece. Aktivno uključivanje roditelja u zajedničke aktivnosti povezuju odgojitelje, djecu i roditelje. Neke od aktivnosti koje mogu uključivati roditelje su:

- edukacija roditelja: na roditeljskim sastancima, odgojiteljice upoznaju roditelje s ekološkim projektom i potrebom za njihovim sudjelovanjem
- uređivanje dvorišta vrtića: organizacija radne akcije pod nazivom "Očistimo dvorište našeg vrtića", gdje roditelji sudjeluju zajedno s djecom
- kreativne radionice: radionice u kojima roditelji s djecom izrađuju eko igračke od raznovrsnog recikliranog materijala
- izrada makete: izrada makete koja prikazuje razliku između čistog i nečistog grada, što potiče svijest o važnosti čistoće i očuvanja okoliša
- izrada kućice za ptice: izrada drvenih kućica koje služe kao hranilice za ptice, a koje roditelji i djeca mogu postaviti u vrtićkom dvorištu ili kod kuće (Lipovac i sur., 2017).

3. EKOLOŠKA SVIJEST

Odgoj i obrazovanje smatra se najpogodniji put u razvoju ekološke svijesti djece. Odgojno-obrazovne ustanove u svojoj prilici potiču dječju samostalnost, aktivnost i suradnju te slobodno iznošenje svojih ekoloških viđenja i uvjerenja. Također omogućavaju susrete s različitim ekološkim ponašanjem i mišljenjem što razvija ekološko stvaralaštvo i kritičnost (Lipovac i sur., 2017). Možemo uočiti postojanje utjecaj okoliša na dijete i djeteta na okoliš te razlikujemo tri razine djelovanja sustava na dijete. Prva razina je mikrosustav, koji uključuje obitelj, vrtić, školu i vršnjake - najbliže okruženje djeteta. Slijede egzosustav i makrosustav, koji neizravno utječu na dijete, ali su ključni za razvoj ekološke svijesti. U predškolskoj dobi vrtić ima značajan utjecaj na razvoj ekološke svijesti kod djece. Zbog toga je važno da odgojitelji provode ekološke programe, igre i radionice kako bi djeci približili važnost očuvanja okoliša. Odgojitelji moraju biti u toku s ekološkim događanjima, poznavati ekološke probleme i biti ekološki educirani kako bi prenijeli znanje na djecu. Kompetentni i humanistički orijentirani odgojitelji oblikuju ekološke navike kod djece. Uključivanjem djece u aktivnosti na otvorenom, poput radionica za uređenje vrtićkog dvorišta i okolice, razvijaju se djetetovi osjećaji zajedništva, korisnosti i odgovornosti prema prirodi (Bronfenbrenner, 1997, prema Lipovac i sur., 2017). Bruner (2000) se posvetio i istraživanju kooperativnog učenja. On je zastupao ideju da su stjecanje znanja i komunikacija s vršnjacima po svojoj naravi krajnje međuzavisni i neodvojivi. Ekološka svijest slijedi iz interakcije djeteta s prirodom, djeteta s djetetom ili djeteta s odraslim. Shvaćanje biti i zaštite okoliša, proizlazi iz svijesti o prirodi i okolišu uopće. Razmjena ideja s drugom djecom može pomoći djetetu u preispitivanju vlastite ideje. Ekološku svijest dijete mora ugraditi u svoj misleni plan. Kada dijete radnju koju treba misleno usvojiti može govorom točno očitovati, počinje proces njezinog prenošenja na misleni plan. Dubina shvaćanja ekološke problematike zahtjeva mislenu operacionalizaciju djeteta predškolske dobi (Bruner, 2000). Boravak djeteta u prirodi omogućuje djetetu fizičko upoznavanje s okolinom koja ga okružuje, ispunjava njegovu radoznalost i potrebu za kretanjem te utječe na pozitivne emocije i raspoloženje. Međutim sam boravak djeteta u prirodi nije dovoljan za razvoj djetetove ekološke svijesti. Također su nam potrebni razni ekološki programi i radionice u skladu s kurikulumom (Lipovac i sur., 2017). Za uspješno oblikovanje dnevnih i tjednih aktivnosti odgojitelji moraju pratiti ekološke događaja tijekom cijele godine kako bi stvorili navike kod djece. Na mrežnoj stranici *Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Koprivničko-križevačke županije* možemo pronaći važne ekološke datume, koje možemo obilježavati, neki od njih su: „Međunarodni dan zaštite

močvarnih područja“, „Svjetski dan ekologije“, „Međunarodni dan šuma“, „Svjetski dan zaštite voda“, „Međunarodni dan planeta Zemlje, „Dan zaštite prirode u Hrvatskoj“, „Svjetski dan zaštite okoliša“, „Svjetski dan zaštite oceana“ i mnogi drugi (Važni datumi u zaštiti prirode, n.d.). Ti nam datumi posebno daju priliku za podizanje svijesti o važnosti naše zemlje i mogućim posljedicama ako ne budemo ekološki odgovorni.

4. EKOLOŠKE AKTIVNOSTI ZA DJECU PREDŠKOLSKE DOBI

Odgov i obrazovanje smatramo najprikladniji put za razvoj ekološke svijesti te u svakoj prilici potičemo dječju aktivnost, samostalnost, suradnju i slobodu u izražavanju svojih osobnih ekoloških viđenja i uvjerenja. Također im treba omogućiti susrete i doticaj i različitim ekološkim ponašanjem i mišljenjem kako bi mogli razvijati ekološku kritičnost i stvaralaštvo. Da bismo probudili i ostvarili interes svakog djeteta, moramo naglasiti kako je poticaj jedan od najznačajnijih pedagoških kategorija koja utječe na oblikovanje i razvoj interesa (Uzelac i Starčević, 1999). Slunjski (2006) prema Svirač (2016) ističe da, kako bismo djetetu omogućili proces učenja i rješavanja problema na individualan način, potrebno je obogatiti njegovo okruženje raznovrsnim materijalima koji potiču razvoj i kreativnost (Svirač, 2016). Ekološke aktivnosti trebaju biti raznolike u sadržaju, kako bi obuhvatile različite aspekte prirodnog svijeta, uključujući biljke, životinje, otpad, vodu, energiju i ljudske zajednice. Ove aktivnosti su osmišljene tako da djeci omogućuju dublje razumijevanje i povezanost s prirodom kroz razvoj osjetila kao što su promatranje, slušanje, dodirivanje, miris i kušanje. Ekološke aktivnosti koje se odnose na biljke i životinje posebno su važne za izoštravanje dječjih osjetila. Kroz praktične, izražajne i istraživačke aktivnosti, djeca stječu iskustva koja im pomažu da bolje razumiju i cijene biljni i životinjski svijet (Uzelac i Starčević, 1999). Yerkes i Haras, (1997) navode da stjecanje iskustava iz neposredne blizine, u kontaktu s prirodom i društvenim elementima zavičaja, predstavlja snažan motivacijski faktor za djecu i za odgojitelje. Sudjelovanjem u aktivnostima djeca imaju priliku doživjeti iskustva "iz prve ruke", što dodatno povećava njihovu vrijednost. Znanja, vještine, sposobnosti, stavovi i ponašanja usvojena kroz osobno iskustvo imaju dublji učinak, jer su stečena kroz aktivno sudjelovanje i vlastite doživljaje, čineći proces učenja bogatijim i učinkovitijim (Yerkes i Haras, 1997). Praktične aktivnosti mogu uključivati sadnju biljaka, brigu o vrtovima ili promatranje životinjskog svijeta, dok izražajne aktivnosti mogu uključivati crtanje, modeliranje ili pričanje priča o biljkama i životinjama. Na istraživačkoj razini, djeca mogu sudjelovati u projektima poput praćenja rasta biljaka, učenja o prehrambenim lancima ili istraživanja ekosustava. Ovakav pristup ne samo da potiče dječju radoznalost i ljubav prema prirodi, već im pomaže i u razvoju kritičkog mišljenja i istraživačkih vještina (Lipovac i sur., 2017). Ekološke aktivnosti trebaju biti pažljivo planirane i organizirane kako bi bile učinkovite i korisne za djecu. Ključni elementi koji trebaju pratiti ove aktivnosti uključuju: izbor prostora, razrađen plan igara i aktivnosti, priprema potrebnog materijala, prilagođene aktivnosti i igre dobi i potrebama djeteta, određeno vrijeme i trajanje igre i aktivnosti.

1. Izbor prostora: važno je odabrati odgovarajući prostor za održavanje ekoloških igara i aktivnosti. Prostor treba biti siguran, pristupačan i u skladu s ciljevima aktivnosti, bilo da je riječ o otvorenom prostoru poput vrta ili zatvorenom prostoru u vrtiću.
2. Razrađen plan igara i aktivnosti: planiranje je ključno. Potrebno je unaprijed osmisliti igre i aktivnosti koje će se provoditi, s jasnim ciljevima i očekivanim ishodima za djecu.
3. Priprema potrebnog materijala: prije početka aktivnosti potrebno je osigurati sav materijal koji će djeca koristiti. To uključuje alate, igračke, slikovnice, boje, prirodne materijale i sve druge potrebne resurse.
4. Prilagođene aktivnosti i igre dobi i potrebama djeteta: igre i aktivnosti trebaju biti prilagođene dobi, sposobnostima i interesima djece. Također, važno je uzeti u obzir individualne potrebe svakog djeteta kako bi se osiguralo da svi sudjeluju i imaju koristi od aktivnosti.
5. Određeno vrijeme i trajanje igre i aktivnosti: potrebno je jasno definirati vrijeme i trajanje svake aktivnosti. Trajanje treba biti prilagođeno sposobnostima djece da zadrže pažnju i angažman, a također treba ostaviti dovoljno vremena za refleksiju i razgovor nakon završetka aktivnosti (Uzelac i Starčević, 1999).

Lane i Rossow (1993) prema Uzelac i Starčević (1999) smatraju da aktivnosti koje se provode trebaju biti povezani i imati jedan ili više ciljeva odgoja i obrazovanja o okolišu. Smatraju kako obilježavanjem određenih datuma vezanih za okoliš i prirodu mogu poticati svijest kod djece. Prema njihovoj analizi aktivnosti koje se mogu organizirati u odgojno-obrazovnim ustanovama su:

1. aktivnosti uz Dane okoliša
2. igre uz Dane okoliša
3. umjetnički programi o okolišu
4. sajmovi o problemima okoliša
5. radionice o problemima okoliša
6. izleti i ekskurzije u prirodi/okolišu

4.1. Eko dani

Kroz razne svečanosti i proslave možemo unijeti promjene u vrtiće, te na taj način možemo pridonijeti određene promijene njihova djelovanja prema održivijoj budućnosti (Uzelac i sur., 2014). Velika je važnost uloge odgojitelja u poticanju obilježavanja značajnih međunarodnih

datuma koji pridonose razvoju ekološke svijesti kod djece. Ovi datumi pružaju priliku da se kod djece potakne radoznalost, razviju opažanja, spoznaje i radne sposobnosti te ih usmjere prema istraživačkim aktivnostima. Na taj način, djeca stječu vlastita iskustva, razvijaju navike, vještine i stavove o odgovornom ponašanju prema okolišu.

Autorica također ističe nekoliko međunarodnih datuma koje bi odgojitelji trebali uključiti u svoju praksu, a neki od njih su:

1. Svjetski dan pismenosti (8. rujna)
2. Svjetski projekt „Očistimo svijet“ (rujan)
3. Međunarodni dan kulturne baštine (23. rujna)
4. Svjetski dan hrane (16. listopada)
5. Svjetski dan štednje (31. listopada)
6. Dan ljudski prava (10. prosinca)
7. Međunarodni dan biološke raznolikosti (29. prosinca)
8. Dan karnevala (veljača)
9. Svjetski dan voda (22. ožujka)
10. Svjetski dan zdravlja (jedan dan tijekom tjedna 7. – 11. travnja)
11. Dan planeta Zemlje (22. travnja)
12. Međunarodni dan obitelji (15. svibnja)
13. Svjetski dan zaštite čovjekova okoliša (5. lipnja)

Navedeni primjeri predstavljaju metodički okvir koji odgojiteljima omogućuje da ga nadopune i prilagode potrebama svoje skupine. Oni služe kao temelj za obogaćivanje vlastite vizije o tome kako poticati i motivirati djecu na sudjelovanje u aktivnostima povodom obilježavanja „Svjetskih i međunarodnih dana“ (Uzelac i sur., 2014).

Javna ustanova Agencija za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima Osječko-baranjske županije (2022) organizira niz projekata povodom svjetskih i međunarodnih ekoloških datuma s ciljem zaštite i očuvanja prirodne baštine. Njihov rad usmjeren je na osiguravanje nesmetanog odvijanja prirodnih procesa, održivo korištenje prirodnih resursa te nadzor nad provođenjem mjera zaštite u zaštićenim područjima. Među obilježenim datumima ističu se „Svjetski dan šuma, Svjetski dan voda, Dan planeta Zemlje, Svjetski dan zaštite okoliša i mnogi drugi. Kroz organizirane radionice nastoje podići svijest građana o važnosti očuvanja prirode i okoliša (Javna ustanova Agencija za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području

Osječko – baranjske županije, 2022). Grad Osijek je 2015. godine, u suradnji s Unikom d.o.o., obilježio Svjetski dan zaštite okoliša s naglaskom na poticanje ekološke svijesti od najranije dobi, pa su u ovu ekološku inicijativu bili uključeni brojni vrtići s područja grada Osijeka. Djeca predškolskog uzrasta natjecala su se u ekološkoj igri slaganja puzzli, gdje im je zadatak bio složiti sliku odgovarajućeg spremnika za odvojeno prikupljanje otpada. Kroz ovu zabavnu aktivnost, djeca su učila kako pravilno razvrstati otpad u odgovarajuće spremnike, razvijajući tako svijest o očuvanju okoliša (Unikom, 2015). Također grad Osijek je 15. travnja 2023. godine obilježio Svjetski dan zdravlja s naglaskom na podizanje svijesti o zdravstvenim problemima koji pogađaju širu populaciju, te isticanje važnosti prevencije i ulaganja u zdravlje (Grad Osijek, 2023). U sklopu obilježavanja Međunarodnog dana obitelji, 15. svibnja 2024. u Osijeku su organizirane razne igre na otvorenom, u kojima su sudjelovali roditelji, udomitelji, bake i djedovi. Ove aktivnosti istaknule su važnost igre u razvoju djeteta, naglašavajući njen doprinos socijalnom, tjelesnom, emocionalnom i spoznajnom razvoju kroz zajedničku interakciju s članovima obitelji (Obiteljski centar, 2024).

4.2. Eko radionice

Radionice predstavljaju dinamičnu grupnu interakciju u kojoj svi sudionici aktivno sudjeluju i međusobno se vide, što omogućuje osjećaj zajedništva i suradnje. Radionice mogu biti individualne, rad u paru i rad u grupi. Voditelji radionica, odgojitelj i odgojiteljica, imaju ključnu ulogu u poticanju i olakšavanju rada, osiguravajući da svaki sudionik bude uključen i aktivan. Radionice djeci pružaju priliku za stvaranje osobnih iskustava kroz praktičan rad, s naglaskom na sam proces, a ne samo na konačni rezultat. Ovakve aktivnosti potiču cjelovit rast i razvoj djeteta, uključujući osjetilne, emocionalne, moralne i intelektualne aspekte. Za uspješno provođenje radionica, ključno je osigurati odgovarajući prostor i materijal, čime se stvaraju optimalni uvjeti za kreativno i interaktivno učenje. Odgojitelj na početku treba odrediti strukturu radionice, njene zadatke i vrijeme trajanja radionice. Radionice ne samo da obogaćuju djecu novim znanjima i vještinama, već i razvijaju njihove socijalne i emocionalne kompetencije, pripremajući ih za buduće izazove (Bognar i Matijević, 2002). Karavanić i sur. (2021) svoj online priručnik „*Eko priručnik za odgojitelje i stručne suradnike u vrtiću*“ temelje na projektima i aktivnostima kroz koje djeca prepoznaju ekološke probleme u svojoj okolini. Ove radionice omogućuju suradničko i situacijsko učenje, potičući razvoj kulturnih i građanskih kompetencija. Kroz takve aktivnosti djeca također razvijaju osobnu, emocionalnu

i tjelesnu dobrobit, uključujući brigu o zdravlju, fizičkoj sigurnosti, zdravoj prehrani i sigurnom životu u skladu s okolišem.

4.2.1. Zdrava hrana

Radionica 1. Priprema zdravog doručka

Dob djece: 5 – 6 godina

Materijal: voće, povrće, tekući jogurt i zobene pahuljice, nožići, ručni mikser.

Zadaća aktivnosti: usmjeravanje djece na usvajanje zdravih prehrambenih navika, poticati na konzumaciju voća i povrća.

Opis aktivnosti: napraviti svoj zdravi doručak. Umjesto uobičajenog doručka u zajedničkoj blagovaonici, odgojiteljice mogu djeci ponuditi priliku da sami pripreme svoj zdravi obrok. Djeca bi za taj dan trebala donijeti dvije do tri voćke ili povrće koje vole, jedan tekući jogurt i 50g zobnih pahuljica. Voće bi trebalo biti prethodno oguljeno i narezano kod kuće. Odgojiteljica će za ovaj dan pripremiti ručni mikser i nožić za eventualno dodatno rezanje. Djeca će, uz pomoć odgojiteljice, iz miksati voće ili povrće koje su donijeli, dodati jogurt i zobene pahuljice, te na taj način pripremiti svoj napitak. Svako dijete može smisliti naziv za svoj napitak, a odgojiteljica može prikupiti recepte i napraviti knjigu recepata za zdravi doručak koju će djeca ponosno pokazivati.

Evaluacija aktivnosti: veća konzumacija voća i povrća, razvijanje i stvaranje zdravih prehrambenih navika, razvijanje samostalnosti (Karavanić i sur., 2021; Dječji vrtić Tratinčica, 2021).

Radionica 2. Izradi tanjur zdrave prehrane

Dob djece: 4 – 6 godina

Materijal: novine, leci, katalog prehrambenih trgovina, papirnati tanjuri, škare, lijepilo.

Zadaća aktivnosti: osvijestiti djecu na uočavanje zdrave i nezdrave hrane.

Opis aktivnosti: djeca će iz novina, letaka i kataloga izrezati slike sastojaka i hrane koju inače konzumiraju te ih zaljepiti na papirnati tanjur. Nakon što izrade svoje tanjure, djeca će ih međusobno usporediti, kako bi vidjela razlike i sličnosti u prehrambenim navikama.

Odgojiteljica će unaprijed pripremiti nekoliko modela tanjura u skladu s principima pravilne prehrane. Nakon što djeca završe uspoređivanje svojih tanjura, odgojiteljica će ih usporediti s modelima zdravih tanjura koje bi djeca trebala konzumirati. Na kraju ove aktivnosti, djeca će dobiti novi zadatak: na temelju onoga što su naučila, izradit će "tanjur pun zdravlja," odabirući i kombinirajući namirnice koje su najbolje za njihovo zdravlje.

Evaluacija aktivnosti: djeca usvajaju zdravu prehranu, uočavaju razlike između zdrave i nezdrave hrane (Karavanić i sur., 2021; Dječji vrtić Tratinčica, 2021).

Radionica 3. Zbrinjavanje ostatka hrane

Dob djece: 5 – 6 godina

Materijal: ostaci voća i povrća, plastične boce, smeđi šećer, voda.

Zadaća aktivnosti: osvijestiti djecu o korištenju bio otpada, upoznati djecu s novim pojmom „bioenzim“.

Opis aktivnosti: odgojiteljica započinje aktivnost razgovorom s djecom, postavljajući poticajna pitanja poput: „Što je potrebno za rast i razvoj biljkama?“, „Kako mi možemo utjecati na razvoj biljaka?“, i „Jeste li čuli za pojam bioenzimi?“. Nakon razgovora, odgojiteljica objašnjava djeci na koje sve načine možemo pomoći biljkama da rastu i razvijaju se, te ih upoznaje s novim pojmom bioenzima. Djeca zatim dobivaju zadatak da pripreme bioenzim, prirodnu dohranu za biljke u njihovom vrtićkom dvorištu. Zajedno s odgojiteljicom, pripremaju sve sastojke i sjedine ih u jednu plastičnu bocu. Postupak je jednostavan, zanimljiv i prilagođen djeci. Potrebno je staviti 300 g smeđeg šećera, 900 g ostataka voća i povrća, te 3 litre čiste vode u bocu. Nakon tri mjeseca fermentacije, otopina će biti spremna za upotrebu.

Evaluacija aktivnosti: djeca se znaju koristiti otpadom, naučili su novi pojam i kako napraviti dohranu biljkama, naučili su kako održavati biljke prirodnim procesom (Karavanić i sur., 2021).

Radionica 4. Napravimo svoj kruh

Dob djece: 5 – 6 godina

Materijal: podloga za stol, brašno, sol, šećer, mlijeko, kvasac, sjemenke.

Zadaća aktivnosti: razvijati kod djece spoznajne i motoričke vještine, poticati timski rad.

Opis aktivnosti: povodom obilježavanja Dana kruha, odgojiteljice su odlučile pripremiti zdraviju verziju kruha, u čiju su pripremu uključila djecu. Za tu priliku osigurali su sve potrebne sastojke: brašno, sol, šećer, mlijeko, kvasac, te hranjive sjemenke poput lana, suncokreta i chia sjemenki. Djeca su imala priliku vlastitim rukama mijesiti tijesto, kreirajući svoj kruh. Nakon što su ga odgojiteljice zajedno s djecom pripremile, kuharice su ga ispekale u vrtićkoj kuhinji. Na kraju, djeca su kušala kruh koji su sami napravili, uživajući u plodovima svoga rada..

Evaluacija aktivnosti: djeca su kroz ovu aktivnost naučila kako zamijesiti vlastiti kruh, usvajajući pritom važne motoričke vještine. Osim toga, razvijala se njihova sposobnost suradnje unutar skupine, dok su istovremeno jačali osjećaj samostalnosti i postignuća (Dječji vrtić Tratinčica, 2021).

4.2.2. Volimo i čuvajmo prirodu

Radionica 1. Posadimo voćku

Dob djece: 5 – 6 godina

Materijali: sadnice, alat za kopanje, kante za zalijevanje.

Zadaća aktivnosti: posaditi voćku, brinuti i pratiti proces rasta.

Opis aktivnosti: za ovu aktivnost, odgojiteljica pripremi sve potrebne materijale: sadnice, alat za kopanje, te daske za označavanje. Nabavi dvije male lopate ili motike kako bi djeca mogla iskopati rupe, dvije kante za zalijevanje, i dvije sadnice. Također pripremi drvene daske na koje će djeca moći napisati naziv sadnice i postaviti ih na mjesto gdje su posadili sadnicu odnosno voćku. Uz pomoć odgojiteljice, djeca prvo iskopaju rupu, zatim pažljivo postave sadnicu, zatrpaju je zemljom i zaliju vodom. Nakon što završe sa sađenjem, na drvenim daskama napišu naziv sadnice i postave ih ispred mjesta gdje su sadnice posađene.

Evaluacija aktivnosti: djeca su aktivno sudjelovala u procesu sađenja voćke, upoznala se s potrebnim alatom za sađenje te su se okušala u rukovanju njime. Kroz ovu aktivnost, razvijali su osjećaj odgovornosti prema biljkama koje su sami zasadili, učeći o važnosti brige za prirodu i kako njihov trud može doprinijeti rastu i očuvanju biljaka (Karavanić i sur., 2021; Laboratorij zabave, 2021; Dječji vrtić Tratinčica, 2021).

Radionica 2. Čišćenje okoliša oko vrtića

Dob djece: 3 – 6 godina

Materijali: rukavice, vreće za smeće.

Zadaća aktivnosti: razvrstavati pronađeni otpad u odgovarajuće vreće za smeće, zadovoljiti potrebe kretanja u prirodi, stvarati osjećaj odgovornosti prema prirodi i razvijati ekološku svijest.

Opis aktivnosti: ova aktivnost može se provoditi prilikom svakog odlaska u prirodu ili šetnje oko vrtića. Potrebno je osigurati djeci rukavice i vreće za smeće različitih boja, kako bi mogla sigurno i odgovorno sakupljati otpad. Djeca su tijekom šetnje razvrstavala pronađeni otpad u prirodi u vreće odgovarajuće boje, a po povratku u vrtić, odložila su ga u odgovarajuće kante za reciklažu.

Evaluacija aktivnosti: djeca su naučila o razlikama između smeća i otpada, te su naučila kako pravilno razvrstati otpad u odgovarajuće spremnike. Kroz praktične aktivnosti, usvajaju važne ekološke navike i razumiju važnost odgovornog postupanja s otpadom, čime doprinose očuvanju okoliša (Karavanić i sur., 2021; Laboratorij zabave, 2021; Uzor Hrvatske, n.d.).

Radionica 3. Obnovljivi izvor energije – vjetar

Dob djece: 5 – 7 godina

Materijali: karton, čaše, slamke, klamerica, pribadače.

Zadaća aktivnosti: poticati djecu na promatranje i istraživanje vjetra u neposrednom okružju, osvijestiti kod djece obnovljive izvore energije.

Opis aktivnosti: odgojiteljica započinje aktivnost razgovorom s djecom, tijekom kojeg ih upoznaje s pojmom vjetrenjača. Kroz slikovnice i enciklopedije, djeca uče o vjetru kao obnovljivom izvoru energije te kako se vjetrenjače koriste za pretvaranje energije vjetra u korisnu energiju. Nakon razgovora, odgojiteljica djeci nudi materijal za izradu vlastitih vjetrenjača. Nakon što dovrše svoje vjetrenjače, postavljaju ih na prozor vrtića s vanjske strane. Tako mogu pratiti kakav vjetar puše i kojom brzinom se njihove vjetrenjače okreću, čime stječu praktično razumijevanje o utjecaju vjetra.

Evaluacija aktivnosti: djeca su upoznata s različitim vrstama vjetra i razumiju kako se vjetar može koristiti kao obnovljivi izvor energije. Kroz aktivnosti i razgovore, stekli su osnovno znanje o vjetru i njegovoj ulozi u proizvodnji energije, čime su dodatno razvili ekološku svijest i razumijevanje važnosti korištenja obnovljivih izvora energije (Karavanić i sur., 2021).

Radionica 4. Kruženje vode u prirodi

Dob djece: 1 – 3 godina

Materijali: menzura ili staklena posuda, pjena za brijanje, voda i plava prehrambena boja.

Zadaća aktivnosti: promatrati tijek pokusa, potaknuti taktilnu i vizualnu percepciju.

Opis aktivnosti: odgojiteljica koristi menzuru ili staklenu posudu u koju usipa vodu, a zatim na površinu vode istisne pjenu za brijanje koja predstavlja oblake. Djeca zatim kapaju plavu boju po pjeni, simulirajući kako se oblaci pune vodom. Kapljice boje postepeno probijaju kroz pjenu, stvarajući efekt kapljica kiše koje padaju u vodu u posudi.

Evaluacija aktivnosti: djeca nakon ovog pokusa uočavaju i bolje razumiju kako nastaje kiša, te kako se oblaci pune vodom dok ne počnu ispuštati kapljice. Kroz ovaj eksperiment, djeca manipuliraju novim materijalima, poput pjene za brijanje i boje te stječu znanje o prirodnim procesima (Karavanić i sur., 2021; Dječji vrtić Tratinčica, 2021).

Radionica 5. Eko patrola

Dob djece: 4 – 6 godina

Materijali: hamer papir, flomasteri.

Zadaća aktivnosti: poticati djecu na brigu i štednju električne energije i vode, razvijati spoznaju i osjećaj za racionalnim korištenjem resursa, poticati i usađivati navike razvrstavanja otpada.

Opis aktivnosti: odgojiteljica započinje aktivnost razgovorom s djecom, postavljajući poticajna pitanja poput: "Znate li kako štedjeti struju?", "Što možemo mi učiniti kako bismo štedjeli struju i vodu?", "Znate li kako pravilno razvrstavati otpad?" Kroz ovaj razgovor, djeca razmišljaju o važnosti očuvanja resursa i ekološkog ponašanja. Nakon razgovora, djeca zajednički izrađuju plakat s pravilima o korištenju i štednji električne energije i vode, te pravilnom razvrstavanju otpada. Na plakatu se nalaze jasno definirana pravila, legenda s oznakama, te imena sve djece iz skupine. Ovaj plakat postaje vizualni podsjetnik i vodič za djecu u svakodnevnim aktivnostima. Svaki tjedan, odgojiteljica izabire dvoje djece koja će biti "eko patrola." Njihova je zadaća voditi evidenciju o tome koliko su djeca u skupini uspješno štedjela energiju, vodu i pravilno razvrstavala otpad.

Evaluacija aktivnosti: djeca su naučila kako pravilno štedjeti izvore energije, razvijajući pritom važne navike poput razvrstavanja otpada. Kroz ove aktivnosti, usvajaju odgovorno ponašanje

prema okolišu i postaju svjesnija važnosti očuvanja resursa, što doprinosi njihovom ekološkom odgoju i razvoju (Karavanić i sur., 2021).

4.2.3. Otpad ≠ smeće

Radionica 1. Sortiranje otpada

Dob djece: 3 – 6 godina

Materijali: kutije, papir za omotavanje, škare, lijepilo.

Zadaća aktivnosti: poticati djecu na razvrstavanje otpada, upoznavanje djece s različitim spremnicima za otpad.

Opis aktivnosti: djeca su nakon gledanja predstave "Zelena priča" stekla osnovna znanja o vrstama spremnika za sortiranje otpada. Nakon toga, kroz praktičnu aktivnost, imala su priliku primijeniti to znanje. Odgojiteljica je pripremila materijale potrebne za izradu spremnika: velike kutije, papir za omotavanje u različitim bojama (zelena, plava i žuta), škare i lijepilo. Djeca su samostalno izrađivala spremnike za plastiku, papir i miješani otpad. Svaka kutija bila je obojena prema vrsti otpada koju predstavlja, a djeca su imala priliku razvijati svoje kreativne vještine dok su omatala kutije i oblikovala ih u odgovarajuće spremnike. Na kraju aktivnosti, djeca su postavila svoje ručno izrađene spremnike u dječjoj sobi unutar vrtića, čime su stvorila praktičan sustav za sortiranje otpada.

Evaluacija aktivnosti: djeca su naučila da postoje različiti spremnici za otpad i da svaka boja spremnika označava određenu vrstu otpada koja u njega pripada. Također su naučila prepoznati i razlikovati različite materijale, kao što su plastika, papir i miješani otpad, te ih ispravno razvrstati prema pripadajućim spremnicima. Ova aktivnost ih potiče na svijest o važnosti pravilnog zbrinjavanja otpada i razvija njihove vještine u očuvanju okoliša (Karavanić i sur., 2021; Uzor Hrvatske, n.d., Dječji vrtić Cvrčak, 2022).

Radionica 2. Izrada robota od otpada

Dob djece: 3 – 6 godina

Materijali: papiri, olovke, plastične boce i čepovi, kartonske kutije, slamke, spužve, aluminijska folija.

Zadaća aktivnosti: razvijanje vještine recikliranja, poticati i razvijati kreativnost i maštu kod djece.

Opis aktivnosti: u ovoj radionici djeca imaju zadatak uočiti kako od otpada mogu izraditi neku igračku. Odgojiteljica odlučuje da će tema biti izrada robota. Aktivnost započinje tako što djeci nudi papir i olovku kako bi prvo nacrtali svog robota onako kako ga zamišljaju. Zatim, koristeći otpadne materijale poput starih plastičnih boca, čepova, kartonskih kutija, spužvi i aluminijske folije, djeca pokušavaju izraditi svog robota prema svom crtežu. Ova kreativna radionica potiče djecu na razmišljanje o ponovnoj upotrebi materijala te im pokazuje kako se otpad može pretvoriti u korisne i zabavne predmete.

Evaluacija aktivnosti: djeca su naučila kako upotrijebiti otpadnu ambalažu na novi i drugačiji način. Kroz ovu aktivnost djeca postaju svjesnija mogućnosti ponovne upotrebe materijala, čime doprinose očuvanju okoliša (Karavanić i sur., 2021; Uzor Hrvatske, n.d.).

Radionica 3. Staro – novo

Dob djece: 5 – 6 godina

Materijali: stari odjevni predmeti, kistovi, boja za odjeću, predlošci za oslikavanje i iscrtavanje.

Zadaća aktivnosti: upoznati djecu s tehnikama oslikavanja odjeće, osvijestiti djecu kako staro može postati novo, postići osjećaj zadovoljstva kod djece.

Opis aktivnosti: za ovu aktivnost, odgojiteljice su dan ranije povele djecu u obilazak trgovine Hobi Art, gdje su djeca imala priliku vidjeti i naučiti kako ukrasiti i oslikati odjeću. Cilj ovog izleta bio je da djeca shvate kako od svoje stare odjeće mogu stvoriti nešto novo i ljepše. Nakon povratka, odgojiteljice su zamolile roditelje da idući dan donesu neki stari odjevni predmet od djeteta kako bi se aktivnost mogla provesti u vrtiću. Sljedećeg dana, odgojiteljice su pripremile boje i predloške za oslikavanje odjeće. Djeca su, uz pomoć odgojiteljica, oslikavala svoje stare majice, dajući im novi izgled i oživljavajući ih. Na taj način, djeca su naučila kako kreativno prenamijeniti staru odjeću, pretvarajući je u jedinstvene, personalizirane predmete.

Evaluacija aktivnosti: djeca su usvojila nova znanja o tehnikama i načinu oslikavanja te naučila kako od starog stvoriti nešto novo i zanimljivo. Kroz aktivnost su savladala osnove oslikavanja tkanine, uključujući odabir odgovarajućih boja koje se koriste za oslikavanje odjeće (Karavanić i sur., 2021; Ekološka udruga „Krka“ Knin, 2024)

Radionica 4. Razgradnja otpada u prirodi

Dob djece: 3 – 5 godina

Materijali: komposter, zemlja, kora banane, ostaci kruške, plastična čaša.

Zadaća aktivnosti: stjecanje znanja o razgradnji otpada u prirodi.

Opis aktivnosti: odgojiteljica započinje aktivnost razgovorom s djecom o procesu razgrađivanja otpada u prirodi i uvodi ih u pojam kompostiranja. Donosi komposter s tri pregrade i zemlju, te djeca imaju zadatak napuniti sve tri pregrade zemljom. U prvi odjeljak stavljaju ostatke banane, u drugi ostatke kruške, a u treći plastičnu čašu. Svaki dan djeca promatraju promjene u komposteru, prateći kako se otpad razgrađuje. Nakon dva tjedna, primjećuju da su se ostaci banane i kruške gotovo potpuno raspali i razgradili, dok je plastična čaša ostala netaknuta, ista kao i kada su je bacili.

Evaluacija aktivnosti: djeca su naučila kako se otpad razgrađuje u prirodi, učeći da se ostaci hrane mogu razgraditi i postati dio tla, dok plastika ostaje ista i štetna za prirodu. Ova spoznaja im pomaže razumjeti važnost odvajanja otpada i utjecaja različitih materijala na okoliš (Karavanić i sur., 2021; Dječji vrtić Cvrčak, 2022).

4.3. Eko igre

Igra se smatra temeljem djetetovih aktivnosti u prvim godinama života i ima ključnu ulogu u razvoju psihofizičke osobnosti djeteta. Kroz igru, djeca ne samo da razvijaju svoje motoričke i kognitivne sposobnosti, već i uče o socijalnim interakcijama, što je važno za njihov proces socijalizacije. Zbog tih razloga, suvremene teorije odgoja naglašavaju važnost igre kao osnovne aktivnosti u razvoju djece. Igra omogućava djeci istraživanje svijeta oko sebe, izražavanje emocija, stjecanje novih znanja i vještina te uspostavljanje odnosa s drugima, što sve zajedno doprinosi njihovom cjelokupnom razvoju. Od malih nogu, dijete uči da može svojim ponašanjem utjecati na svijet oko sebe i da ima moć da ga mijenja. Igra je ključna u tom procesu jer omogućava djetetu da vjeruje u sebe, svoje sposobnosti i mogućnosti (Peteh, 2018). „Svako dijete raste s igrama, a igre rastu s njim. One su jedinstven i djelotvoran način prirodnog učenja. Nove igre pojavljuju se svakim danom, a u sebi nose utjecaje suvremenog društva, tehnologije i kulture u kojoj nastaju“ (Rajić i Petrović-Sočo, str. 605). Igra u predškolskoj dobi je osnovni temelj za razumijevanje okoliša i buđenje interesa kod djeca za ekološke aktivnosti. Igra je jedan od načina uvjeta za ekološku svijest, ali nije jamstvo da će dijete kroz igru ujedano biti i ekološki osviješćeno. Da bi pojedinac bio ekološki osviješten to je dugotrajan proces koji se provodi od najranije dobi odnosno od vrtića, škole i kroz daljnje obrazovanje. Svakako treba biti svjestan da i nakon odgojno-obrazovnih procesa nije sigurnost da će se svaki pojedinac

ponašati u skladu s ekološkim standardima. (Uzelac i Starčević, 1999). U vrijeme kada znanstvena saznanja o dobrobitima slobodne igre na otvorenom nisu bila toliko razvijena, djeca ipak nisu bila uskraćena za senzomotoričke poticaje koje takva igra pruža. Nekada su dvorišta i ulice služile kao prirodna igrališta. Starija djeca, kao vođe, osmislila bi igre, dok su mlađi promatrali, kada bi se osjećali dovoljno sigurnima, pridružili su se kao aktivni sudionici. Prihvaćanje nove uloge bio je za svako dijete ponosan trenutak i važan korak u procesu odrastanja (Pihač, 2011). Kada govorimo o igrama u predškolskoj dobi, djeca najčešće sudjeluju u spontanim igrama, osobito u trenucima kada još nisu spremna za složenije aktivnosti. S druge strane, didaktičke igre imaju specifičnu svrhu i razliku se od spontane igre jer je usmjerena prema postizanju određenog cilja. Njezin primarni cilj je poticanje spontanog razvoja i senzitivnosti djece. Iako spontane i didaktičke igre imaju različite uloge, one se često nadovezuju jedan na drugu, stvaraju kombinaciju metoda i pristupa. Kako se djetetove sposobnosti razvijaju, igra postupno gubi svoju isključivu funkciju te postaje organizirani okvir koji uključuje razne aktivnosti i djelatnosti (Uzelac i sur., 2014). Povezanost pokreta i prirode jasno se očituje u svakodnevnim igrama koje djeca slobodno kreiraju, koristeći vanjski prostor vrtića. Djeca se kotrljaju niz padinu, istražuju biljni i životinjski svijet, te doživljavaju promjene vremena, prilagođavajući se prirodnim ciklusima u svom okruženju (Tomljanović, 2012). „Dr. Ranko Rajović kao urednik knjige 'Dođi- igrajmo se vani!' posebno naglašava važnost boravka djece u prirodi kao najpogodnije mjesto za učenje kroz sva osjetila. Naglašava kako su boravak i igra u prirodi važni za djecu jer ona najbolje uče kroz pokret, a pokret sam od sebe stimulira razvoj sinapsi, odnosno potiče kognitivni razvoj“ (Pilarić, 2017, str. 24). Autorica također navodi kako su u spomenutoj knjizi sve aktivnosti detaljno opisane za igru na otvorenom, uzimajući u obzir promjene godišnjih doba i prirodne promjene koje se događaju tijekom godine. Naglasak je stavljen na korisno provedeno vrijeme s djecom na svježem zraku, što ne samo da potiče njihov zdrav tjelesni i emocionalni razvoj, već ih i uči važnosti brige, zaštite i očuvanja okoliša. Kroz ove aktivnosti, djeca se povezuju s prirodom, razvijaju ekološku svijest i uče kako živjeti u skladu s prirodom, prilagođavajući se promjenama u okolišu i koristeći ih kao priliku za učenje i igru.

4.3.1. Primjeri eko igara

Igre koje su osmišljene u sklopu ovog rada su varijacije već postojećih igara koje se mogu koristiti u odgoju i obrazovanju za okoliš. Igre koje su prikazane namijenjene su djeci u dobi od 3 do 7 godina, s glavnim ciljem poticanja ekološke svijesti i promicanja odgovornog ponašanja prema prirodi. Osim ekološke edukacije, ove igre doprinose cjelokupnom razvoju

djece, unapređujući njihove motoričke vještine, koordinaciju, pažnju, pamćenje i osjetilne sposobnosti. Svi materijali koji se koriste u igrama odabrani su kako bi podržali ciljeve ekološke edukacije i omogućili djeci da kroz igru usvoje osnovne principe održivosti i brige za okoliš.

Ciljevi ovih igara su višestruki:

- razvijanje ekološke svijesti - djeca kroz igru uče o važnosti zaštite okoliša, recikliranju, očuvanju prirodnih resursa i održivom razvoju.
- unaprjeđenje motoričkih vještina i koordinacije - igre su osmišljene tako da djeca koriste svoje ruke i tijelo, razvijajući tako finu i grubu motoriku te koordinaciju pokreta.
- poticaj koncentracije, pažnje i pamćenja - natjecateljski karakter igara potiče djecu da budu pažljiva, koncentrirana i promišljena u svojim akcijama.
- edukacija o razvrstavanju otpada - kroz različite igre djeca se upoznaju s pravilnim načinima razvrstavanja otpada te važnosti recikliranja.
- razvoj osjetila - igre uključuju različite senzorne aktivnosti koje potiču razvoj djetetovih osjetila, uključujući vid, dodir i miris, što je posebno važno za mlađu djecu.

Igre su zamišljene kao natjecateljski tip igara, čime se potiče zdrav sportski duh, ali i suradnja među djecom. U tekstu ispod prikazat će se nekoliko primjera igara koje se mogu koristiti u edukaciji za očuvanje okoliša, a osmišljene su za potrebe ovog završnog rada.

4.3.1.1. Pogodi koje je voće ili povrće

Cilj igre: putem osjetila mirisa i okusa prepoznati o kojem se voću ili povrću radi.

Materijali: razno voće i povrće, marama.

Opis igre: djeca se okupljaju u krug, stvarajući veselo i poticajno okruženje. U središtu kruga nalazi se stol, na kojem je raznovrsno voće i povrće narezano na male komade. Kako bi se odabrala osoba koja će sudjelovati u igri, djeca koriste brojalicu. Kada je dijete izabrano, odgojiteljica postavlja maramu preko njegovih očiju, čime se stvara uzbudljiv element tajanstvenosti. Odgojiteljica odvodi dijete do stola te dijete samostalno bira jedan komad voća ili povrća. Kroz igru, dijete koristi svoja čula okusa i mirisa kako bi pokušalo otkriti o kojem se voću ili povrću radi. Ova aktivnost ne samo da pruža radost i uzbuđenje, već i potiče razvoj senzorne percepcije i učenja o različitim vrstama hrane na zabavan i interaktivan način.

4.3.1.2. Pogodi pravi koš

Cilj igre: poticanje timskog rada, razvijanje koordinacije i motoričkih vještina, educiranje pravilnog razvrstavanja otpada.

Materijali: četiri koša za košarku, četiri spremnika (dva žuta i dva plava), različiti materijali od plastike i papira.

Opis igre: igra se odvija u dvorani dječjeg vrtića, gdje odgojiteljica postavlja četiri koša za košarku s pripadajućim spremnicima u različitim bojama – dva žuta i dva plava. Djeca se podijele u dvije grupe, a svaka grupa ima po dva koša i odgovarajuća spremnika ispod njih. Djeca stoje u kolonama, jedan iza drugoga, a pored svake kolone nalazi se košara s materijalima od papira i plastike. Zadatak svake grupe je da igrači, jedan po jedan, uzmu materijal iz košare, zatim ga gađanjem ubace u odgovarajući koš i prate da li je pogodak završio u pravilnom spremniku: papir u plavi, a plastika u žuti spremnik. Igra se nastavlja sve dok svako dijete ne pokuša nekoliko puta. Tim koji prvi pravilno razvrsta sav otpad u odgovarajuće spremnike i ubaci ih kroz koš, pobjeđuje. Cilj igre je ne samo pobijediti, već i naučiti djecu pravilnom razvrstavanju otpada kroz zabavnu i dinamičnu aktivnost.

4.3.1.3. Eko memori

Cilj igre: razvijati pažnju, koncentraciju i pamćenje.

Materijali: kartice u paru s različitim eko motivima (životinje, drveća, biljke, spremnici za otpad i slično).

Opis igre: za ovu aktivnost pripremamo kartice s različitim motivima iz prirode, s tim da svaki motiv ima svoj par. Kartice pažljivo rasporedimo po stolu, okrenute prema dolje, pazeći da budu dobro izmiješane kako bi igra bila izazovnija. Djeca igraju naizmjenično, a svako dijete tijekom svog poteza otvara po dvije kartice tako da svi mogu vidjeti što je otkriveno. Ako dijete pronađe par kartica s istim motivom, ima pravo na dodatni potez i nastavlja s otvaranjem dokle god uspijeva pronaći parove. U trenutku kada dijete ne uspije pronaći par, kartice se ponovno okreću licem prema dolje, a na potez dolazi sljedeće dijete. Cilj igre je skupiti što više parova i pritom razvijati koncentraciju, pamćenje i strpljenje.

4.3.1.4. Šumski lov na zvukove

Cilj igre: prepoznati prirodni zvuk životinje ili zvuk prirode.

Materijali: snimke zvukova, uređaji za reprodukciju.

Opis igre: s djecom započinjemo razgovor u kojem ih potičemo da se upoznaju s različitim zvukovima životinja i prirode. Zatim im puštamo snimke zvukova poput pjeva ptica, žubora rijeke, šuma vjetra kroz krošnje i sličnih prirodnih zvukova. Nakon toga, krećemo u šetnju šumom, gdje djeca imaju zadatak prepoznati zvukove iz prirode koje su ranije čuli. Dok šetamo, uživamo u zvukovima potoka, cvrkutu ptica, šuštanju lišća i vjetra koji prolazi kroz drveće. Nakon šetnje, sjedamo u šumskom parku i razgovaramo o doživljajima. Djeca opisuju što su sve čula i raspravljamo o tome jesu li uspjela prepoznati pojedine zvukove iz prirode.

4.3.1.5. Ekološka slagalica

Cilj igre: učiti djecu o dijelovima prirode.

Materijali: slagalica s motivima (šuma, rijeka, životinje, biljke).

Opis igre: možemo sami izraditi slagalicu s različitim motivima iz prirode, poput drveća, životinja, biljaka, rijeka i potoka, ili donijeti gotovu slagalicu koja sadrži slične motive. Na taj način, djeca kroz igru slaganja slagalice na zabavan način uče o prirodnom svijetu koji ih okružuje. Dok sastavljaju slagalicu, djeca ne samo da razvijaju svoje motoričke vještine i logičko razmišljanje, već se i upoznaju s različitim životinjama i biljkama koje mogu vidjeti u prirodi. Slagalica im pomaže da prepoznaju i razumiju važnost očuvanja prirode i bio raznolikosti, potiče njihovu znatiželju i ljubav prema prirodnom okruženju te ih motivira na daljnje istraživanje i učenje o svijetu koji ih okružuje.

4.3.1.6. Ekološka potraga za otpadom

Cilj igre: učiti djecu o recikliranju.

Materijali: kartonske kutije, razni materijali od stakla, papira i plastike.

Opis igre: odgojiteljica u dvorištu vrtića priprema igru s ciljem učenja o recikliranju i važnosti pravilnog odlaganja otpada. Prvo postavlja tri označene kartonske kutije za staklo, papir i plastiku na različite dijelove dvorišta. Zatim razbacuje razne materijale po dvorištu – staklene boce, plastične posude, papirnate vrećice i druge slične predmete. Djeca se podijele u tri grupe, pri čemu svaka grupa ima zadatak skupljati samo jedan tip materijala: staklo, plastiku ili papir. Na znak odgojiteljice, igra počinje i svaka grupa kreće u potragu za svojim materijalima, trudeći se što brže pronaći i pravilno ih odložiti u označene kutije. Kroz ovu igru natjecateljskog karaktera, djeca razvijaju timski duh i suradnju, ali i uče o različitim vrstama reciklažnih materijala. Na taj način, igra ne samo da ih zabavlja, nego ih i educira o važnosti recikliranja te odgovornom ponašanju prema okolišu. Nakon završetka igre, odgojiteljica može s djecom

razgovarati o tome što su naučili, zašto je recikliranje važno i kako svatko od nas može pridonijeti očuvanju okoliša.

4.3.1.7. Zelena potraga

Cilj igre: učiti djecu o biljkama i životinjama.

Materijali: modeli životinja, slike biljki.

Opis igre: odgojiteljica u sobi dnevnog boravka organizira igru potrage, pri čemu na različita mjesta skriva fotografije biljaka i modele životinja. Djeca se okupljaju na početku prostorije, a zatim dobivaju zadatak da pronađu što više skrivenih fotografija i modela. Kad sva djeca pronađu barem jednu fotografiju ili model, okupljaju se zajedno u krug. Svako dijete zatim predstavlja ostalima što je pronašlo – opisuje biljku ili životinju koju su našli, objašnjava gdje ta biljka raste ili gdje ta životinja živi, te zašto su važni za našu prirodu i okoliš. Ova aktivnost ne samo da potiče istraživački duh i timski rad, već i razvija znanje djece o biljnom i životinjskom svijetu, pomažući im da razumiju važnost očuvanja prirode i ekosustava. Nakon što djeca usmeno izlože o svojoj biljci ili životinji, odgojiteljica može proširiti razgovor o tome kako možemo zaštititi prirodu i što svi možemo učiniti kako bi pomogli biljkama i životinjama da napreduju.

5. RASPRAVA

Današnja djeca sve više vremena provode u zatvorenim prostorima, pod snažnim utjecajem medija, dok im boravak na otvorenom postaje sve rjeđi. Često vidimo kako djeca, čak i u prirodi, umjesto da se igraju, vrijeme provode sjedeći uz ekrane. Svakodnevni boravak na igralištu i na svježem zraku preporučuje se bez obzira na vremenske uvjete – čak i kiša djeci donosi posebne radosti! Odrasli često misle da je bolje ostati u kući kada je hladno ili vjetrovito, no najljepše uspomene iz djetinjstva vezane su uz slobodnu igru na otvorenom (Pihač, 2011). Ovaj gubitak aktivnosti i igara na otvorenom, posebno s vršnjacima, rezultirao je smanjenom povezanošću s prirodom. Suživot s prirodom sve više nestaje iz svakodnevice. Djeca sve češće provode vrijeme u kući, sama ili ispred ekrana, dok su igre u parku, vrtu ili šumi gotovo zaboravljene (Požgaj, 2015). Postavljamo si pitanje –može li vrtić ponuditi bar dio slobode u igri na otvorenom? Kroz slobodnu igru na otvorenom, u vrtićkom dvorištu, od najranije dobi trebamo omogućiti i poticati različite oblike kretanja. Djeca kroz interakciju s vršnjacima spontano stvaraju prirodne socijalne formacije, čime se potiče njihov cjelokupni razvoj i učenje na najprirodniji način. Tijekom boravka na svježem zraku, posebnu pažnju treba posvetiti stvaranju uvjeta koji omogućuju razvoj prirodnih oblika kretanja, usavršavanje koordinacije i orijentacije, te razvijanje suradnje, osjetilnih iskustava i perceptivnih sposobnosti (Požgaj, 2015). Roditelji, kao primarni odgojitelji, igraju ključnu ulogu u oblikovanju ponašanja djece te su njihovi prvi vodiči u izgradnji odnosa prema prirodi. Suradnja roditelja u odgojno-obrazovnom procesu igra važnu ulogu. Roditelji mogu aktivno sudjelovati u radu s djecom, bilo kroz grupne ili individualne aktivnosti, pričanjem priča, sviranjem ili razgovorom o temama iz područja njihove stručnosti, obogaćujući tako nastavni proces (Bognar, 2001). U razvoju ekološke svijesti i u suradnji s vrtićem roditelji bi trebali biti aktivno uključeni u razne aktivnosti i radionice poput: recikliranja, uređivanja vrtićkog dvorišta, kreativnim radionicama i slično (Lipovac i sur., 2017). U radu govori i o važnosti razvijanja ekološke svijesti već u najranijoj dobi, što se odnosi na odgojno-obrazovne ustanove. Jedan od ključnih elemenata u razvoju ekološke svijesti kod djece su upravo odgojitelji, koji trebaju posjedovati odgovarajuće ekološke kompetencije kako bi mogli učinkovito prenositi vrijednosti i znanja. Uloga odgojitelja nije samo u prenošenju znanja o prirodi i činjenicama o okolišu, već i u poticanju dubljeg razumijevanja prirodnih procesa. Kroz to, odgojitelji grade pozitivne stavove i razvijaju kod djece odgovoran odnos prema okolišu, koji se primjenjuje u svakodnevnim situacijama (Smojver, 1999). Da bi odgojitelj mogao prenositi nova znanja o okolišu i o načinima suočavanja s ekološkim izazovima mora kontinuirano pratiti globalne i lokalne

probleme. Također mora pratiti i biti u trend s ekološkim događajima i posjedovati ekološka znanja kako bi u svom radu mogao učinkovito odgovoriti na aktualne ekološke izazove i probleme (Lipovac i sur., 2017). U radu naglasak se stavlja na eko radionice i eko igre. Također u radu možemo vidjeti ekološke radionice iz *Eko priručnika za odgojitelje i stručne suradnike*. Priručnik nam pruža vrijedne smjernice za unapređivanje ekološkog odgoja, nudeći ideje za organizaciju prostora, korištenje različitog materijala, te kvalitetno provođenje vremena na otvorenom s djecom. Kroz rad se ističu važnosti radionica i igara kao metoda učenja. Rajić i Petrović-Sočo (2015) navode kako je igra djetetu dragocjena jer mu omogućuje da slobodno upravlja procesom prema vlastitim željama. Dijete uživa u samoj igri jer se odvija prema njegovim zamislima te dijete ima mogućnost da samo stvara, mijenja i prilagođava tijekom igre. U radu su prikazane varijacije postojeće igre koje su mogu koristiti u odgoju i obrazovanju za okoliš. Igre su već poznate odgojiteljima, što olakšava njihovu provedbu. Igre su prilagođene djecu u dobi od 3 do 7 godine i imaju natjecateljski karakter, što dodatno povećava interes djece za sudjelovanjem. Kroz ove aktivnosti djeca stječu praktična iskustava, ali i razvijaju kreativnost, timski rad i osjećaja postignuća. Ključno je da se fokus stavlja na proces učenja, a ne na rezultate, što omogućava djetetu da istražuje vlastitim tempom (Uzelac i sur., 1994). U radu možemo zaključiti kako se sustavni i koordinirani pristup ekološkom obrazovanju može postići kroz integraciju ekoloških tema uz svakodnevne aktivnosti, osiguravanjem kontakta s prirodom te promicanjem aktivnog sudjelovanja roditelja i šire zajednice. Također u radu možemo vidjeti da je razvoj ekološke svijesti kod djece složen proces koji zahtijeva suradnju svih sudionika u njihovom životu. Sustavi obrazovanja i roditelji zajedno trebaju razviti dosljedne i interaktivne metode koje će djecu od najranije dobi poticati na ekološki osviješteno ponašanje.

6. ZAKLJUČAK

Ekološki odgoj igra ključnu ulogu u oblikovanju budućih generacija koje će biti svjesne i odgovorne prema okolišu. Od najranije dobi, djeca su izložena prvim iskustvima s prirodom koja oblikuju njihovo razumijevanje i stavove prema okolišu. Predškolske ustanove, zajedno s obitelji, predstavljaju temeljne okvire u kojem se razvija ekološka svijest kod djece. Svjesni da djeca najbolje uče kroz neposredan kontakt i iskustva, odgojitelji imaju zadatak da stvore poticajno okruženje u kojem djeca mogu aktivno sudjelovati u ekološkim aktivnostima i istraživanjima prirode. Igra ima ključnu ulogu u razvoju djeteta, osobito u najranijoj dobi. Kroz različite radionice, aktivnosti i igre moguće je učinkovito poticati razvoj ekološke svijesti kod djece. Samo obilježavanje važnih ekoloških datum nije dovoljno za dublje razumijevanje prirode i okoliša. Ekološke radionice bude svijest u djeci, pružajući im neposredan kontakt s prirodom. Djeca najbolje uče kroz vlastita iskustava, a omogućavanjem spontanog i samostalnog istraživanja, djeca otkivaju sve što im priroda može ponuditi. Organizacija ekoloških radionica, igara i posebnih eko dana omogućava djeci da razviju osjetljivost prema okolišu, razumiju prirodne procese i uče o održivom načinu života. Kroz ove aktivnosti, djeca ne samo da stječu konkretna znanja i vještine, već razvijaju i emocionalnu povezanost s prirodom koja im pomaže da bolje razumiju i cijene okoliš. U radu navedene ekološke igre poput: 'Pogodi koje je voće ili povrće', 'Pogodi pravi koš', 'Eko memori', 'Šumski lov na zvukove', 'Ekološka slagalica', 'Ekološka potraga za otpadom' i 'Zelena potraga'. Ove igre temelje se na već postojećim igrama, no preoblikovane su kako bi zadovoljile ekološke ciljeve. U radu su jasno prikazani opisi igara, njihovi ciljevi te potrebni materijali za provedbu. Igre su osmišljene kao smjernice odgojiteljima za daljnji rad na temu ekološki odgoj. Osim radionice, aktivnosti i igara roditelji imaju neprocjenjivu ulogu u ovom procesu, jer su primarni modeli ekološkog ponašanja za svoju djecu. Njihovo aktivno sudjelovanje u ekološkim programima i svakodnevnom životu, kroz primjenu ekoloških praksi, pomaže djeci da internaliziraju vrijednosti očuvanja okoliša i primjenjuju ih u svakodnevnom životu. Uloga roditelja u osiguravanju dosljednosti između odgojno-obrazovnih ustanova i kućnog okruženja ne može se podcijeniti, jer je upravo ta suradnja ključna za postizanje dugoročnih ciljeva ekološkog odgoja. Integrirani pristup ekološkom odgoju, koji uključuje odgojitelje, roditelje i zajednicu, stvara čvrste temelje za razvoj djece kao odgovornih građana koji će razumjeti i cijeliti važnost očuvanja okoliša. Na taj način, ekološki odgoj ne samo da doprinosi formiranju pozitivnih stavova i navika kod djece, već i osigurava održivost i zdravlje našeg planeta za buduće

generacije. Dugoročni uspjeh ovog odgojnog procesa ovisi o kontinuiranoj predanosti svih uključenih strana da zajedno rade na stvaranju svijesti i akcije usmjerene na očuvanje okoliša.

7. LITERATURA

Bognar, L. (2001). *Metodika odgoja*. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku: Pedagoški fakultet.

Bognar, L., Matijević, M. (2002). *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.

Bruner, J. (2000). *Kultura obrazovanja*. Zagreb: Educa.

Ekološke radionice i aktivnosti (2024). Grad Knin. Dostupno 13. rujna 2024. na: <https://knin.hr/novosti/ekoloske-radionice-i-aktivnosti/>

Eko radionice za djecu i planet Zemlju. Uzor hrvatske (n.d.). Dostupno 13. rujna 2024. na: <https://www.uzorhrvatske.hr/aktivnosti/168-eko-radionice-za-djecu-i-planet-zemlju>

Godišnjak (2022). Javna ustanova Agencija za upravljanje zaštićenim prirodnim vrijednostima na području Osječko – baranjske županije. Dostupno 12. rujna 2024. na: https://www.obz-zastita-prirode.hr/images/pdf/godisnjak_2022_juobz.pdf

Kamp(ovi) Laboratorija zabave – ekologija za djecu (2021). Laboratorij zabave. Dostupno 13. rujna 2024. na: <https://www.laboratorijzabave.hr/kampovi-laboratorija-zabave-ekologija-za-djecu/>

Karavanić, M., Tomić, J., Baljak, N. (2021). *Eko priručnik za odgojitelje i stručne suradnike u dječjem vrtiću*. Zadar: Upravi odjel za odgoj i školstvo.

Katalinić, D. (2008). Metodički vidici prirodoslovlja u povezanosti s ekologijom u predškolskom odgoju za održivi razvoj. U V. Uzelac, L. Vujičić, Ž. Boneta (ur), *Cjelovotno učenje za održiv razvoj* (str. 17-24). Sveučilište u Rijeci: Učiteljski fakultet u Rijeci.

Lepičnik-Vodopivec, J. (2004). Ciljevi i sadržaji odgoja i obrazovanja za okoliš u predškolskim ustanovama. U S. Golac, D. Husanovi-Pejnović, S. Vrcić-Mataija, M. Kreković, V. Grahovac-Pražić (ur.), *Ekologija u odgoju i obrazovanju* (str. 277-286). Sveučilište u Rijeci: Visoka učiteljska škola u Gospiću.

Lipovac, V., Sakač, M. D., Janković, A., Raičević, J. (2017). Didaktičko metodički pristup razvitku ekološke svijesti djece u pripremnom predškolskom kurikulumu. *Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline*, 26(3), 137-150.

Lojen, Z., Božić, M., Gune, Z. (2008). Odgoj i obrazovanje djece za okoliš i održivi razvoj u kontekstu cjeloživotnog učenja. U V. Uzelac, L. Vujičić, Ž. Boneta (ur), *Cjeloživotno učenje za održiv razvoj* (str. 31-33). Sveučilište u Rijeci: Učiteljski fakultet u Rijeci.

Mlinarević, V. (2022). Odgoj djeteta i komunikacija roditelja u suvremenim uvjetima. *Nova prisutnost: časopis za intelektualna i duhovna pitanja* 20(1), 133-144.

Obilježavanja Međunarodnog dana obitelji u Osijeku u organizaciji Obiteljskog centra, Područne službe Osječko – baranjske (2024). Obiteljski centar. Dostupno 12. rujna 2024. na: <https://www.obiteljski.hr/obiteljski-blog/obiljezavanja-medunarodnog-dana-obitelji-u-osijeku-u-organizaciji-obiteljskog-centra-podrucne-sluzbe-osjecko-baranjske>

Petrović-Sočo, B. (1999). Neke suvremene stručno-metodičke osnove ekološkog odgoja u predškolskoj ustanovi. U V. Uzelac (ur), *Ekologija-korak bliže djetetu – Zbornik radova stručno znanstvenog skupa* (str. 43-48). Rijeka: Adamić.

Pihač, M. (2011). Igra i kretanje djece na otvorenom – mogućnosti i rizici. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima* 17(64), 34-35.

Pilarić, M. (2017). *Odnos djece predškolske dobi prema prirodi*. Završni rad. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.

Poziv za sudjelovanje u obilježavanju svjetskog dana zdravlja (2023). Grad Osijek. Dostupno 12. rujna 2024. na: <https://www.osijek.hr/poziv-za-sudjelovanje-u-obiljezavanju-svjetskog-dana-zdravlja-2023/>

Projekt: „Vrtić po vašoj mjeri!“ (2022). Dječji vrtić Cvrčak, Čakovec. Dostupno 13. rujna 2024. na: <https://dv-cvrcak.hr/wp-content/uploads/2020/10/PROJEKTI-U-2020.2021..pdf>

Rajić, V., Petrović-Sočo, B. (2015). Dječji doživljaj igre u predškolskoj i ranoj školskoj dobi. *Školski vjesnik: časopis za pedagogijsku teoriju i praksu* 64(4), 603-620.

Smojver, V. (1999). U programu iz područja ekologije u našem vrtiću. U V. Uzelac (ur), *Ekologija-korak bliže djetetu – Zbornik radova stručno znanstvenog skupa* (str. 118-120). Rijeka: Adamić.

Smojver, V. (2008). Odgoj i obrazovanje za okoliš u dječjem vrtiću „Srednjaci“. U V. Uzelac, L. Vujičić, Ž. Boneta (ur), *Cjeloživotno učenje za održiv razvoj* (str. 35-41). Sveučilište u Rijeci: Učiteljski fakultet u Rijeci.

Slunjski, E. (2001). *Integrirani predškolski kurikulum rad djece na projektima*. Zagreb: Mali profesor.

Svirač, M. (2016). Istraživačke aktivnosti u dječjem vrtiću. U V. Mlinarević, T. Vonta, T. Borovac (ur), *Rani i predškolski odgoj i obrazovanje – izazovi perspektive* (str. 249-254). Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti.

Svjetski dan zaštite okoliša. (2015). Unikom. Dostupno 12.rujna 2024. na: <https://unikom.hr/novosti/svjetski-dan-zastite-okolisa/>

Šagud, M. (2002). *Odgajatelj u dječjoj igri*. Zagreb: Školske novine.

Tomljanović, J. (2012). Djeca rane dobi u igri na otvorenom. *Dijete, vrtić, obitelj : Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima* 18(68), 12-15.

Uzelac, M., Bognar, L., Bošnjak Bagić, A. (1994). *Budimo prijatelji: Priručnik odgoja za nenasilje i suradnju - pedagoške radionice za djecu od 6 do 14 godina*. Zagreb: Slon.

Uzelac, V., Starčević, I. (1999). *Djeca i okoliš*. Rijeka: Adamić.

Uzelac, V. (2013). Poticaj za razvoj osjetljivosti prema održivom razvoju. *Dijete, vrtić, obitelj: Časopis za odgoj i naobrazbu predškolske djece namijenjen stručnjacima i roditeljima* 19(74), 6-9.

Uzelac, V., Lepičnik-Vodopivec, J., Anđić, D. (2014). *Djeca – odgoj i obrazovanje – održivi razvoj*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.

Važni datumi u zaštiti prirode. (n.d.). Javna ustanova za upravljanje zaštićenim dijelovima prirode na području Koprivničko-križevačke županije. Dostupno 19. kolovoza 2024. na: <https://zastita-prirode-kckzz.hr/vazni-datumi-u-zastiti-prirode/>

„Zdravo zdravlje“ (2021). Dječji vrtić Tratinčica, Pleternica. Dostupno 13.rujna 2024. <https://tratincica.pleternica.hr/wp-content/uploads/2023/01/Radionice-Zdravo-zdravlje.pdf>

Yerkes, R., Haras, K. (1997). *Outdoor Education and Environmental Responsibility*. ERIC Clearinghouse on Rural Education and Small Schools, Charleston, WV, 1-7.